

'zoveel' wordt al verteld met 'weinig'

In sombere tijden hebben we helden nodig. Robin Hood, Superman, Harry Potter. Of sprookjes, verhalen om even bij jezelf weg te geraken. Dat is menselijk. Het is moeilijk te zeggen waar de jonge generatie theatermakers mee bezig is: met zichzelf of meer met anderen. Moniek Toebosch vermoedt (TM jr. 9, nr 9/10 dec 2005) dat 'de nieuwe makers zich in hun voorstellingen niet meer uitspreken over hun wereldbeeld maar veel eerder over hun zelfbeeld.' De 'new-school'-regisseur Lotte van den Berg zegt poëtisch: '... als ik over straat loop en naar mensen kijk, zou ik kunnen huilen. Van ontroering. Niets is fijner dan stiekem kijken hoe iemand zijn veter strikt, een ijsje eet. Zoveel al wordt verteld met weinig.'

Steeds vaker schrijven we over onze straat, onze varkensboeren, onze aardappelmeelfabriek. De ene keer wat beter dan de andere, maar het komt alsmaar dichterbij huis. In Utrecht speelde het 18 december jl. zelfs bij de burens. Hoe vinden spelers en toeschouwers dat eigenlijk?

gluren bij de burens

De Utrechtenaren gingen op de laatste Culturele zondag* van 2005 massaal 'Gluren bij de Burens!' en ik gluurde mee. Je kon in zo'n 70 authentieke huiskamers komen kijken en luisteren naar kleinschalige optredens. Heel de stad trilde van zang, theater, cabaret, muziek en dans. Het is een fantastisch idee van Pieter Hessel, Hoofd Culturele Projecten van ZIMIHC, huis voor amateurkunst in Utrecht. "Max Havelaar sponsort de koffie, thee en chocolademelk", vertelt een flyer. Zeventig huiskamers vol artiesten en publiek. En van die artiesten en bezoekers wilde ik dus weten hoe ze dat vonden zó dicht bij huis. Nou is Utrecht best groot. Veel zien was een mission impossible. Je hebt twintig man nodig om 70 huiskamers te bezoeken. Ik concentreerde me op Overvecht en moest de acht andere buurten laten schieten. Jammer van 'de meiden van de Turkse volksdansgroep Nazar' of van 'De Beer van Tsjechov'. Het lukte me om vier woonhuizen te bezoeken en ik werd respectievelijk ontroerd, vrolijk, geïrriteerd en geboid!

ontroerd

Ontroerd werd ik bij iDans. Ik zag een duet tussen een fraaie valide acteur en een anders valide boeiende danser (ringetje in z'n oor). Beiden met een 10 op hun shirt. De acteur begon staande in een hoek van de huiskamer, de danser liggend op de bank. Om op de grond te kunnen komen moest hij zich van de bank laten vallen. Na veel inspanning zaten ze eindelijk tegenover elkaar op de vloer. Rust! Armenspel, tenenspel, spiegelen. Elkaar ondersteunend. Ik merk dat mijn interpretatiemogelijkheden bij dans zoveel groter zijn, dan bij theater waar zoveel gezegd wordt. Het hoogtepunt is het eindelijk samen staan en dan een klein rondje dansen. Marjolijn van Heemstra zegt het in het gedicht, dat ze voor iDans maakte, mooier:

*zielen krijgen vorm
tikken ritme
dansen zacht
dansen samen stil verhalen
dansen alles wat ik dacht
te weten weg*

*lijven vinden richting
sturing
soms geluid
worden één met eigen ruimte
beweging het besluit
om door te gaan
kan je niet lopen
kruip
kan je niet praten
zucht
dans is niet in lede maten
dans is trilling
dans is lucht*

En het publiek? 'Mijn huis een theater! Helemaal te gek.' riep de mevrouw in wiens huis hier gedanst werd. Mensen ruilden vriendelijk van plaats, omdat ze te groot vóór iemand zaten of andersvaliden waren. Er waren 16 mensen. Veel bekenden van de dansers. Een jonge meid met een rugzakje en een routeplan: 'Nee, ik ken niemand. Ik hou gewoon van kleine voorstellingen'. Iedereen straalde. Ik ook. Een mooie en ontroerende voorstelling.

geïrriteerd

Bij 'Het Groene licht' mocht ik de flat nog niet binnen want 'Er werd gespeeld en dan hindert de bel.' Dus maar wachten. Toen ik vervolgens belde mocht ik nog niet in de huiskamer. We moesten eerst weer naar buiten om meneer op het balkon en mevrouw dansend in de huiskamer te kunnen zien. Weer boven, kregen we allemaal een fles wijn, niet om te houden (...) maar 'om aan de gastheer te geven. Geen foto's tijdens de voorstelling'. Vervolgens moesten we aanschuiven voor het kerstdiner. Dus meedoen. Waar ik en meer mensen eigenlijk geen zin in hadden. Witte wijn verplicht. Ik voelde me gemanipuleerd, werd balorig en raakte voor straf m'n wijn kwijt. Meneer deed te aardig en mevrouw schofterig. Aha, ze hebben fors trammelant en ik zal het voelen. En dat bleef zo tot we weer gingen. De meeste mensen slopen stil weg. Irritant, geen ontwikkeling en geen ontknoping. Fijne Kerst!

geboeid

Spannend was het bij theatergroep Guts. Twintig toeschouwers betreden de huiskamer en de spelers wonen daar. Ze gebruiken heerlijk weinig tekst. Ze kijken tv, dekken de tafel, eten soep, flirten met een toeschouwer en uit hun (zelfgemaakte) spannende monologen blijkt wie ze zijn: De familie van Superman. Allemaal bewonderen ze hem, maar hebben ook hun bedenkingen. Hij is altijd op pad voor het goede doel: mensen redden. Dat is mooi, maar hij is er nooit voor ze. Dat is vervelend

voor zijn lieve vrouw, z'n jaloerse broer, de pedagoog, de moederende, drinkende zus en zijn poëtische pubernichtje. En dat leidt tot probleempjes. Zijn lieve vrouw raakt bijvoorbeeld zwanger van z'n broer. Dat ziet er in zo'n huiskamer allemaal niet groots uit, maar wel spannend! Als iedereen slaapt, werkt of wat dan ook, komt superman ten tonele, thuis, en blijkt een heel aardige, gewone man. Hij draagt een kamerjas, hij moet z'n lenzen vervuilen voor een brillette en z'n prakje uit de supermarkt zelf opwarmen in de magnetron. Zo simpel is super.

En het publiek? 'Het is minder deftig dan gewoon toneel.' 'Het ziet er échter uit zo. Hier staan geen regisseur, vormgever of producent om aandacht te vragen!' 'De spelers komen zo lekker dichtbij, ze zouden zomaar kunnen vragen: ga je mee een eindje wandelen?' Guts speelde al vaker op locatie, op straat, een druk café, maar nog niet in een stille huiskamer. Dat beviel ze goed.

vrolijk

In de als atelier gebruikte gemeenschappelijke hal van vier flatwoningen drie hoog, werd ik vrolijk bij Mission Impossible. De omschrijving van hun ding: 'Zoek je ruzie met de burens? Dan moet je ons inhuren!' Elf saxofoons, zeven vrouwen en vier mannen. Zo'n 15 man publiek, waarvan vier kinderen. En een stuk of zes mensen kwamen echt even bij de burens. Een inblazertje 'On to the show' uit een Laurel en Hardy film om te beginnen, maar later ook een swingende compositie die speciaal voor hun gecomponeerd was door een Zweedse meneer Thomas Dunker, die ze op internet hadden ontmoet. 'Tango'. Elf saxofoons dus! Normaal spelen ze buiten, aan het water, in kleine concertzaltjes, maar nu dus in een huiskamer. 'Grappig, met mensen zo dichtbij op de bank!' Een kamer vol wippende tenen. Ik leer dat je naast sopraan-, alt-, tenor- en bas- ook nog een baritonsaxofoon hebt. En er schijnen steeds 5 tonen verschil te bestaan. Ik zit zo dicht op de spelers dat ik ze hoor praten: 'Hoe doen we het deze keer?' 'Wat komt er nu?' 'Dat Finse Kerstlied!' En ik voel van dichtbij dat ze zelf verbaasd zijn dat

ze deze keer precies gelijk eindigen. Een kindje zegt: 'nu gaan we weg'. Hij mist daardoor de uitsmijter van Utrechtenaar Herman van Veen: Opzij!! Muziek en dans zetten je op het goede been, theater op het verkeerde ...

Heerlijk zo op je fietsje door de koude stad rijden van warme huiskamer naar warme huiskamer en daar getrakteerd worden op een kop warme choco en een voorstelling! Volgende keer graag zó, dat ik méér huiskamers kan bezoeken. Bijvoorbeeld 's morgens voorstellingen in vier van de wijken en 's middags in de andere vijf.

*Culturele Zondagen zijn een initiatief van de gemeente Utrecht en worden één keer per maand georganiseerd, projectleiding Mariëlle Pals. Deze bijzondere 'Gluren bij de Buren'-Zondag is georganiseerd door ZIMIHC, de profs in amateurkunst. Met dank aan Pieter, Erik, Joanne, Arie en al die anderen. Meer informatie op www.culturelezondagen.nl.

